

L'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Monestir de Poblet

Montserrat Catalán i Benavent

Directora de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià

El dia 10 de març de 1980, deu dies abans de les eleccions al segon Parlament de Catalunya del segle XX, el president Tarradellas va fer pública la seva voluntat de dipositar en el monestir cistercenc de Poblet el seu arxiu i el dia 23 d'aquell mateix mes es va dur a terme l'acte simbòlic del dipòsit i acceptació del fons documental del President Tarradellas al monestir de Poblet. Va ser un acte transcendent perquè, per primera vegada després de molts segles, es reunien personalitats que representaven el conjunt dels pobles de la Corona d'Aragó i Navarra, guiades per una ferma voluntat d'afirmació de la vella història comuna.

L'any 1359, Pere III el Cerimoniós feia dipositar a la biblioteca del monestir de Poblet les cròniques dels reis d'Aragó que l'havien precedit i vint anys després lliurà tots els seus llibres de caràcter històric, que fins aquell moment havia anat aplegant, amb la finalitat de constituir a Poblet un fons de llibres que expliquessin les grans conquestes i altres fets duts a terme per la dinastia enterrada en el mateix monestir. És evident que Pere III s'avança al seu temps, era l'inici del que podia haver estat, molt més endavant, una Biblioteca Nacional.

Després de cinc-cents anys, la primera autoritat de Catalunya sorprèn amb la decisió de deixar tot el seu fons documental, gràfic, de publicacions i biblioteca, amb un gest que recorda el de Pere III.

L'òrgan de govern que vetlla per aquest arxiu és el Patronat de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià integrat per vint-i-dos membres. Onze membres representants de la família Tarradellas nomenats en l'actualitat pel senyor Josep Tarradellas i Macià, i onze per la comunitat monàstica, designats pel Pare Abat. La totalitat del fons documental fou cedida al Monestir de Poblet en concepte de dipòsit mentre visquessin el M. H. Sr. Josep Tarradellas i Joan i la seva esposa Antònia Macià de Tarradellas. A la seva mort, la comunitat monàstica va passar a ser propietària dels béns dipositats, amb les obligacions inherents al caràcter de propietari. Qui pot autoritzar la consulta d'aquests documents és el seu Consell Executiu, format per tres membres del Patronat: el Pare Abat i els senyors Josep Tarradellas i Macià i Josep M. Bricall i Massip.

El president Tarradellas va guardar durant prop de quaranta anys, amb devoció, documents de tota mena que va conservar escrupolosament. Si va poder realitzar aquest seu propòsit fou, en gran part, gràcies als seus pares, Salvador Tarradellas i Rovira i Casilda Joan i Julià, que conscients del que representava pel seu fill els seus fons documentals varen aconseguir salvar-los al moment de la invasió alemanya a França, guardant-los amb gran encert en bidons segellats i enterrats a la seva finca de Saint-Martin-le-Beau. Van tenir tres escorcolls per part de l'exèrcit



Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià

Façana i porta d'accés al Palau nou de l'abat

alemany i no els varen trobar i avui estan en perfecte estat de conservació per a poder ser consultats.

Dissortadament, a Catalunya i als altres pobles d'Espanya, la documentació personal dels fets que han passat en el transcurs del segle XX es pot dir que és quasi nul·la. Els homes que més van intervenir en la vida de l'Estat i que més responsabilitats van tenir en el govern del país, generalment no han deixat testimonis ni de les seves actuacions ni de la dels altres.

A l'Arxiu de Josep Tarradellas i Joan hi ha prop de dos milions de pàgines de documents que s'estructuren en set sèries i en les següents seccions: política, església, personal, hemeroteca, reproduccions, biblioteca, donacions i Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Aquests arxiu aplega 99.034 cartes escrites o rebudes fins l'any 1977; 22.099 del període 1977-1980 i 22.377 des de l'any 1980 a 1988. La biblioteca personal consta 11.032 llibres, dels qual 1.527 estan dedicats pels seus autors i pel que fa referència a publicacions en conserva 6.035, amb 637 títols diferents i la primera publicació data de l'any 1876 i el fons gràfic consta de 33.844 fotografies i cal destacar les 1.182 de les Indústries de Guerra.

L'any 1985 el president Tarradellas va donar trenta-vuit pel·lícules en concepte de dipòsit a la Filmoteca de la Generalitat de Catalunya, essent tres d'elles de la productora Laya Films del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya de 1936-1939. A la carta de lliurament, li diu al seu director d'aleshores Sr. Miquel Porter: *Aquests documents cinematogràfics, potser no d'una gran qualitat artística però si humana, poden il·lustrar millor que moltes paraules el dramatisme d'un temps històric que no volem que torni mai.* En Josep Tarradellas tenia l'obsessió de què només a través de la constància escrita i gràfica les noves generacions podrien evitar els errors que es van cometre durant la guerra civil i l'exili.

Darrerament l'Arxiu s'ha vist incrementat amb quaranta-set noves donacions de persones coetànies al president Tarradellas. D'aquestes donacions cal destacar, per ser el seus donants de les terres de Tarragona, la dels senyors Antoni Andreu Abelló, General Domènec Batet, Ferran Civit, Llorenç Cuffi Canadell, Josep Puig i Tost, Joan Rodríguez Papasseit i de M. del Carme Sedó Vallvé.

L'any 2003 amb motiu de l'exposició *1899-1988 Tarradellas o la reivindicació de la memòria*, produïda per la Diputació de Barcelona en col·laboració amb el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, es va editar un llibre amb el mateix títol que recull el perfil polític de Josep Tarradellas i Joan des dels seus inicis al CADCI com a secretari de propaganda autonomista, com un dels fundadors de la Joventut Nacionalista La Falç i d'Esquerra Republicana de Catalunya, la seva etapa de diputat per Barcelona al Parlament de la República, de Conseller de Governació del Govern Macià, la seva expulsió l'any 1933 d'ERC i quan el 19 de juliol de 1936 es posa a les ordres del president Companys després de l'aixecament militar a Barcelona fins el final de la guerra civil i l'exili i, posteriorment, el seu retorn com a president de la Generalitat de Catalunya, on és aclamat per més d'un milió de persones.

Primer l'any 2006 i després el 2008, es signen uns convenis de col·laboració entre la Conselleria d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, Caixa de Catalunya i l'Arxiu



Vestíbul del Palau nou de l'abat, seu de l'Arxiu Montserrat Tarradellas

Montserrat Tarradellas i Macià que permeten ampliar les instal·lacions de l'Arxiu i digitalitzar el seu fons documental a través de l'empresa Artyplan.

L'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià l'any 2007 organitza junt amb la Generalitat de Catalunya i amb motiu de commemorar el trentè aniversari del retorn del president Tarradellas, el primer simposi d'història sobre Josep Tarradellas i Joan des de 1936 fins 1977. El testimoni escrit d'aquella jornada es recull en el llibre "L'obra de govern de Josep Tarradellas (1936-1977) de Pagès editors, estructurada en els cinc apartats següents: *Les finances de la Generalitat republicana (1936-1939)* a càrrec del professor Francesc Bonamusa; *La obra de la Comisió de Industrias de Guerra (1936-1938)* a càrrec de Javier de Madariaga; *El Laboratori de Química Orgànica de l'Escola d'Enginyers, al servei de la Comissió de la Indústria de Guerra* del professor Guillermo Lusa; *Josep Tarradellas a l'exili. El període 1939-1954* del professor Jordi Casassas i *La presidència de Josep Tarradellas i el seu retorn (1956-1977)* del professor Pelai Pagès.

El 10 de febrer de 2010, la Diputació de Tarragona i la Universitat Rovira i Virgili van signar un conveni amb el Monestir de Poblet per l'accés i difusió dels fons culturals de l'Arxiu i del Monestir amb el suport de les tecnologies de la informació, les comunicacions i les eines de reconeixement de caràcters. Aquesta col·laboració amb la Universitat i la Diputació de Tarragona permet fer accessible des del catàleg col·lectiu de les universitats catalanes el catàleg de la Biblioteca del Monestir que actualment compta amb més de 100.000 volums, separats en tres apartats principals: llibres, revistes i articles de revista.

La Universitat Rovira i Virgili aporta la solució tecnològica, els serveis i els recursos que, de comú acord, puguin ser objecte de tractament de tex. El projecte es realitza amb els recursos propis de la URV i de les empreses tecnològiques associades amb qui s'ha dissenyat una solució global de gestió i seguretat.



Dipòsit de l'Arxiu Montserrat Tarradellas

L'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià del Monestir de Poblet vol incorporar-se a la nova realitat global en la qual les noves tecnologies de la informació i la comunicació són un mitjà més per arribar al món. A més, és voluntat del Monestir facilitar la informació referent a tot allò que estigui relacionat amb el monestir i, atesa la seva ubicació a la Conca de Barberà, col·laborar a donar a conèixer la cultura d'aquestes comarques arreu.

Fins la data d'avui, l'Arxiu ha publicat sis volums amb textos inèdits del president Tarradellas:

1. Conferències pronunciades pel Molt Honorable Sr. Josep Tarradellas i Joan, el dia 10 de juliol de 1981, a la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Santander i el dia 9 d'octubre del mateix any a l'Ateneu de Maó.
2. Declaracions de Josep Tarradellas i Joan, des del 19 de juliol de 1936 fins el 3 d'abril de 1937.
3. Articles, pròlegs i discursos de Josep Tarradellas i Joan des del 13 d'abril de 1937 fins al 31 de desembre de 1938.
4. Dos mesos i mig al Departament de Cultura per Josep Tarradellas i Joan (1936-1937).
5. Crònica de la Guerra Civil a Catalunya (18 de juliol de 1936 al 31 de gener de 1937), vol. 1, d'editorial Dau.

6. Crònica de la Guerra Civil a Catalunya (1 de febrer de 1937 al 28 de febrer de 1938), vol. 2, d'editorial Dau.

Hi ha en preparació un nou llibre sobre la documentació original de l'Ordre Públic durant la guerra civil a Catalunya.

Em plau deixar constància que si l'Arxiu Tarradellas avui és el que és, es deu a l'ajut inicial de l'Obra Social de La Caixa i sobretot de la Diputació de Barcelona. Aquesta Institució també és hereva del llegat que va deixar el president Tarradellas com a president de la Diputació de Barcelona de 1977 fins 1980 i ens ha finançat amb tots els mitjans que han fet falta per poder catalogar tot l'Arxiu. Com he dit abans, ara podem digitalitzar l'Arxiu gràcies a la Conselleria d'Economia i Finances a través de l'Obra Social de la Caixa de Catalunya i darrerament també podem realitzar el tractament de text de tota la documentació digitalitzada mitjançant el suport financer i material de la Diputació de Tarragona i la Universitat Rovira i Virgili.

La reivindicació dels fons documentals és ben patent però, afortunadament el dia a dia posa les coses al seu lloc i avui es pot desmentir el que durant molts anys s'havia dit que l'Arxiu Tarradellas era un arxiu tancat i que només havien quatre còpies de paper de diari. Es fa difícil pensar que es pot fer una tesi doctoral parlant de la guerra civil i de l'exili sense haver consultat aquest Arxiu, perquè quina importància té que els instruments d'una activitat cultural siguin a Barcelona, Sant Cugat, Girona, Tarragona, Lleida o a Poblet? L'important és facilitar la labor dels estudiosos, dels investigadors, dels historiadors, és a dir, de tots aquells que estan treballant per recuperar la nostra història i crec que parlar de l'Arxiu Tarradellas com arxiu tancat i de què és el Salamanca de Catalunya pertany al món de les banalitats.

El president Tarradellas va defensar la Generalitat que Espanya havia acceptat durant la República, quan Espanya podia parlar clarament i, ara, la consulta i verificació dels seus textos estan a l'abast de tots els historiadors que, sigui quina sigui la seva ideologia política, els interressi conèixer a través de la constància escrita la veritat del que va passar. Aquesta donació del seu arxiu al Monestir de Poblet al president Tarradellas li va produir una immensa satisfacció, perquè estava segur que seria un referent de consulta obligada per als estudiosos interessats en aquesta etapa de la nostra història més recent.

Per acabar, voldria afegir una frase que el president Tarradellas deia sovint quan li preguntaven sobre fets passats: Té dret al perdó en els seus errors aquell que actua però no aquell que no fa res.